

(המשך מעמוד 17)

איין לך? היית שם?"

"לא פעם סיפרת! הכל אני יודעת!" מתחירה רוזה.

מעשן

ויוק דם

"היינו שכנים", ממשיך הסנדלר, "אחות של חווה לאנגר ואחותי הלכו לאותה כיתה באותו בית-ספר. היא

עברה לגור איתו ועם הורי אשתו הראי שונה. בבית שברחוב התבור 46. "נדבקה הסמרטוטה הקטנה לשיי גן, עשו חיים ויצא עשן", ממך שיכה רוזה את סיפורו של בורוקובסקי. "היא היתה בורחת אליו. לא רוצה לחזור הביתה. אותו זמן כבר היה לו חדר שלו, והוא לא עבד אצל אביו. הוא היה בן 21, עבד בתור קונדוקטור ברכבת לוורשה. "ואז היא נכנסה להריון. בהתחלה לא ידעו שניהם מה לעשות. בסוף האבא שלה גילה את זה, ופתאום היתה לה הפי לה. הסמרטוטה הלכה למיטרה וסיפ רה, שהאבא הרג לה את הילד בבטן. אמר רה שהוא בעט לה, והוציא לה אותו מת. ומה שהיה הכי נורא: במיטרה היא אמרה לשוטרים הפולנים שהאבא אמר:

הסמרטוטה הלכה למיטרה ואמרה

שאביה הרג לה את הילד בבטן!"

אצלי בבית לא יגדל פולסקאיה שווינייה. "לפולנים לא היה איכפת כלל-כך מה שהאבא עשה לילד. אבל להגיד, חזיר פור לגי" — זה היה סוף העולם. הם אסרו להם את כל המישפחה. זה עלה לאבא שלה הרבה דם וכסף עד שהם יצאו. "יום אחד האמא של אברם באה אליו ואמרה לו שחווה יצאה לשמד. היא הלכה למינור והתנצרה. אברם רץ תיכף לי מינור, הוציא אותה משם, והם התחתנו בתור נוצרים. "כשחזרו ללוקוב, אבא שלה שיכנע את שניהם להתגייר. הרב איציה מאיר פרנס המפורסם, היה המוהל של אברם. בן 22 עשו לו ברית. והם התחתנו עוד פעם, בבית-כנסת."

דירה בירושה,

לחתן הגוי

לפני 42 שנים עלו הוריה של חווה לאנגר לישראל. לאחר שגרו תקופה קצרה בשכונת שבזי שבדרום תל-אביב, עברו לבית שברחוב התבור. שנה מאוחר יותר עלו גם אברהם וחווה, נכנסו לגור באותו בית.

"הוריה היו תופרים פה שמיכות, והכי ניסו את אברם לעסק, מספרת רוזה, "הוא עבד כמו חמור. חסך כסף ופתח בית-חרושת לנעליים ברחוב הרצל. אבל אשתו לא עבדה. לה היו עסקים אחרים בראש. כל פעם היתה בורחת ממנו עם משהו אחר.

"ושלא תספר סיפורים שהיתה מוכרחה לברוח. האמא שלה היתה משכנעת כל הזמן את אברם שהיא בוגדת בו, והוא לא רצה להאמין. הוא היה אליה זהב טהור. חשב שהוריה רוצים שוב פעם ללקלל לו את השידוך המצלח שלו. הרי תה לה חברה ציכית שנתנה לה את הדיי רה שלה ברחוב קינג'ס-רוג', ואצל החבר רה הזאת היא היתה עושה חיים. "עד שפעם אחת האמא שלה הכריחה את אברם בכוח ללכת לשם ולחפש אותה. הוא הלך ומצא אותה בדירה עם בגדים של חייל אנגלי. החייל כבר ברח. הוא נתן לה מכות-רצח, זרק את הבגדים של האנגלי לאמצע הרחוב, ואותה זרק מה-בית.

"מעניין שאחרי שהיא הלכה, הוא נשאר עם ההורים שלה. הם התנהגו איתו כמו בן. אחרי שמתו השאירו לו את הדירה פה, שאנחנו גרים בה עד היום. לו הם השאירו לה הדירה, לא לה!"

גם אני

גוי!"

פעם הראשונה שדפקתי על דלתו של אברהם בורוקובסקי, היה איש נמוך-קומה ומוצק, בכובע של חברת-הי-שמירה, עומד ומדבר עימו מבעד למייר פסת. השומר הנמרץ ניגש לברר את זהותי, תהי התחיל לשאוג ולהשתולל: "עובד אור תו! מה אתם רוצים ממנו! גם אני גר! תעשו גם ממני גוי! תביאו לפה את החרא הזה, גורן, שיחזיר לי את החתיכה שגזרו לי, ואני חוזר לפולין." את ההטעמות של כל מישפט, הדגיש באגר רופיו הקמוצים. חצי שעה מאוחר יותר, ישבתי בחדר שרוחבו מטר וחצי ואורכו כארבעה, בי רחוב דניאל שבפאתי הדרומיים של כרם-התימנים, שתיית קוניאק ואכילתי גולש מעשה אגרופיו של גרשון בן-אברהם מוויין

היתה באה לאחותי הביתה הרבה, לעשות שיעורים. ככה היכרנו." "ככה הכירו, וככה נדבקה אליו כמו פישפש. שוב היתה זו רוזה. בורוקובסקי משתקן, ולפתע משתקן, מכסה את פניו בידו המצולקת, שאצבע אחת חסרה מ"מנה, ונמלט מן החדר. האימום שהיה בין רגליו מתהפך ונחבט בשידה עמוסת ה-עיתונים. "שילך לו, שיבכה לו. לי נמאס לשר תקו!" פורצת רוזה וקולה עולה. "נמאס

גבי בורוקובסקי

רוזה אשתו השנייה של קרבן הממזרים ליד ביתה שברחוב התבור, 50 שנה יהודי התחתן פעמיים בתור יהודי והתגרש בתור יהודי, ופתאום גוי!" אמרה אשתו.

לי לראות אותו בוכה יום ולילה. נמאס לי לראות אותו מעשן ויוק דם, הרופא אמר לו לא לנגוע בסיגריות, בגלל האסטמה שלו. כבר שנים שהוא לא מעשן. לפני חודש, התחיל עוד פעם.

"אני מכירה את כל הסיפור מהתחלה עד היום. שמעתי אותו ממנו לא פעם. אם הוא רוצה לבכות, לבריאות. אני ארי-בר!"

רוזה בורוקובסקי הגיעה ארצה לפני 25 שנים. אף היא מפולין, מהעיר למברג שבגאליציה.

כל קרובה נטבתו בידי הנאצים. בדיי דותה הביאה אותה לשדכן. זה אמר לה: "יש לי בשבילך יהודי יקר. בן-אדם מצור יין, שאת עובדה אותו עם שני ילדים, אם את מחפשת בית חם ומישפחה, זה המקום בשבילך."

בן 22 לברית ולחופה

כרם בורוקובסקי התגרש כדי, בי ועד-הקהילה, מאשתו הראשונה. באותו ועד-קהילה עצמו, נישאה רוזה לאברהם,

יצא כל העשן דרך החלון. אם היה תור פש אותי עוד פעם, היה הורג אותי. "בכלל הוא יותר גרוע מרבי. הולך כל שבת לבית-הכנסת הגדול, מתפלל. אשתו

— הלא הוא השומר הזעפן. ידיו של בורוקובסקי נולד ב-1913 ב-גאליציה, באותה עיר ממנה באה אשתו השנייה של אברהם בורוקובסקי. עם הצ-

הידיד הגר

גרשון בן-אברהם מוויין, בכובע חברת השמירה בה הוא מור עסק, מתחייב לבוא למישפט העתידי, בו תוכרע יהדותו של אברהם בורוקובסקי וזהצחיר קבל עם ושופט: "אם בורוקובסקי גוי, גם אני גוי!"

מי אוכל טריפה

פגשנו שוב בחדר-בית-מלאכתו של בורוקובסקי. הפעם היה גרשון בן-תוך החדר. בפיו של בורוקובסקי היתה בשורה מש-מחת: "יש יהודי, שהיה שכן שלי הר-בה שנים. הוא בא אלי ואמר שמוכן לי תת עדות במישפט שיהיה, אם אני יהודי או לא."

שם השכן משה גורמן. הוא בא מעצמו, לאחר ששמע כי איש בשם אריה שטיינברג הכריז כי היה שנים רבות שכנו של בורוקובסקי, וכי על שטיינברג זה ביסט הרב גורן את דעתו, לפיה הסנדלר הוא אוכל טריפה ונבלה ושאר מעשים טובים. "השטיינברג הזה בחיים שלו לא היה שכן שלי", מדגיש בורוקובסקי. "הוא בכלל לא מכיר אותי. אני לא יודע כמה

בא הפולני הנסוג של אנדרס הגיע לישר-אל. כאן, ערק ובא לקיבוץ נען. "רציתי להיות יהודי", כך בפשטות. ב-7 ביוני 1943, בבית-חולים הדסה בתל-אביב, מלו את הפולני בן ה-30. בברית נוכחו הרבנים שפירא ופאמיאנקא, "ואחר כך הלכתי לבריגאדה" יהודי או לא יהודי?"

שלוש וחצי שנים סבב גרשון הגר בי רחבי אירופה עם הגדודים העבריים של יחידות הצבא הבריטי. "כשחזרתי ארצה, עליתי לגליל העל-יון, ונלחמתי עם הערבים עד אחרי ה-הפוגה. ועכשיו — הם רוצים לעשות מ-איתנו גויים בחזרה. יאללה אני הבא ב-תור! אם בורוקובסקי גוי, אז גם אני גוי! ואני רוצה לראות את הגבר שיעשה ממני גוי!"

שבת!

גוי מלוכלך!"

גרשון הכיר את בורוקובסקי לפני שבע שנים. הוא הגיע לתל-אביב, חסר פרוטה, בלי מקום מגורים. חבר משותף,

לא רק בורוקובסקי התגייר, גם אם

הממזרים התגיירה כשיצאה מינור.

שילמו לו ולמה הוא עשה לי את זה. "ואני לורוקא כן יודע", מתערב גרשון, "כל כך מהר שכחת את המישפט האחרון שהיה עם חווה בפתח-התקווה, לפני שלוש שנים? אתה לא זוכר שהיא באה לפני המישפט ורצתה לדחוף לי 300 לירות ביד, אם אני אגיד לדיינים שאתה גוי?"

גוי גוי

רוזה בורוקובסקי מגלה טפח ב-נושא: "אני יודעת בדיוק מה קרה. בהתחלה הסמרטוטה הלכה ליעקלה קר (המשך בעמוד 28)